

Arany János: Ágnes asszony

Néhány gondolat a rendezésről

Az Ágnes asszony színpadra vitele kettős feladat: egyaránt meg kell felelni a balladai és a színpadi követelményeknek. Először a balladáról: az Ágnes asszony a költő alkatánál fogva a legbensőbb indíttatású mű. Arany egész életét, életművét végigkíséri a bűn és bűnhődés motívuma. Rendezés közben ne felejtsük el, hogy Arany szereti Ágnes asszonyt, megbocsát neki. Világi bíróság nem ítélné ott, ahol a lélek a bíró. Az olvasott ballada kiegészül bennünk, el tudjuk képzelni a bűnhődés alapján a bűnt. A színpadi adaptációban ezt el kell játszani. Ágnes asszonyt gyönyörűnek, szerelmét, románcát romantikusan szépnek kell láttatnunk, s meg kell jeleníteni magát a gyilkosságot.

Ez a ballada-feldolgozás kellékeket is igényel.

A patakot úgy lehet megoldani, hogy a színpad elejére leterítünk egy 8–10 méter hosszú, kb. másfél méter széles, kék színű selyemből készült leplet. Ha az egyik végét lefogjuk, a másik vég rángatásával “hullámzik” a patak. A lepelre rá lehet festeni azt, ami tükröződik a patakban. Minden szín elképzelhető, csak a piros nem, amit Ágnes asszony lát.

Ágnes asszony megtisztulásának képéhez egy pártaszerű kelléket készítsünk. Ez egy fehér hajpántból áll és a pánthoz tépőzárral rögzítsünk hosszú fehér szalagokat.

Az örülési jelenethez két áttetsző, kb. 2x2 méteres fehér lepel kell.

A ballada szövegének jelentős része énekelve hangzik el, ezért jó hangú csoportoknak ajánlom.

Forgatókönyv

1. kép

Üres tér. A patakon végigfutnak az első hullámok. Ágnes asszony érkezik, letérdel a patakparton, merít és iszik a patakvízből. Jön a szeretője, átölelik egymást. Megérkezik a férj, tetten éri őket. A gyilkosság Ágnes asszony “kérésére” történik. Eddig némajáték.

Most táncol be az alapdallamot dúdolván a “kórus”. Körbeállják a holttestet, majd letérdelnek mellé. Ebben a pillanatban takarásnak lehet használni a patakot.

A döbbenet helyébe vád költözik. A patak takarásában felvett pózokból harag, düh, döbbenet sugárzik. Ebben a szituációban hangzik el az első versszak, egy játszótól recitálva:

Ágnes asszony a patakban

Fehér lepedőjét mossa,

Fehér leplét, véres leplét

A futó hab elkapdossa.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

Közben a tekintetek keresztüzében Ágnes asszony mos.

(A kórus játszóit továbbra sem kell egyéníteni. Aki önálló figuraként szólal meg, az Ágnes asszonyon kívül a hajdú, a két bíró. A többiek a kórusból szólnak.)

Hang: Ágnes asszony, mit mos Kelmed?

Ágnes asszony: Csitt te, csitt te! Csibém vére keveré el a gylcs leplet.

Hang: Ágnes asszony, hol a férjed?

Ágnes asszony: Csillagom, hisz ottbenn alszik! Ne menjünk be, mert föléd!

Hajdú: Ágnes asszony, a tömlöcbe gyere mostan.

Ágnes asszony: Jaj, galambom, hogy mehetnék, míg a foltot ki nem mostam!

2. kép

A patak “elült”, a néző számára nem látható. A hajdú megragadja Ágnes asszonyt, belöki a színpad közép hátuljára. A kórus rácsot formál körülötte, ez már énekben hangzik el:

Mély a börtön: egy sugár-szál

Odaférni alig képes,

Egy sugár a börtön napja,

Éje pedig rémtül népes.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

3. kép

A “rács” tagjai a színpad két oldalán leterített leplek alá bújnak, Ágnes asszony közéjük áll.

Szegény Ágnes naphosszanta

Néz e kis világgal szembe, (Szóló prózában.)

Néz merően – a sugárka

Mind belefér egy fél szembe.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el. (Kórus recitálva.)

4. kép

Az áttetsző leplek alatt a játszókézei karomszerűen csikarják a leplet. Az ének fölött prózában is elhangzik egy–egy sor:

Mert, alighogy félrefordul

Rémek tánca van körülé,

Ha ez a kis fény nem volna,

Úgy gondolja: megőrülne.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

5. kép

Az alábbi versszakok alatt a kórus tagjai kibújnak a lepel alól, a színpad két oldalán a nézővel szemben térdelnek le. Ők a nézők a tárgyalóteremben. Hátul, középen a két bíró.

Ím azonban, időtelve,

Börtönének zárja nyílik,

Ágnes a törvény előtt

Megáll szépen, ahogy illik.

Öltözetjét rendbe hozza,

Kendőjére fordít gondot,

Szőghaját is megsimítja

Nehogy azt higgyék: megbomlott.

Bíró 1.: Fiam, Ágnes, mit míveltél?

Szörnyű a bűn, terhes a vád,

Ki a tettet végrehajtá,

Szeretőd, ím maga vall rád.

Bíró 2.: Ő bitón fog veszni holnap,

Ő, ki férjedet megölte,

Holtig vízen és kenyéren

Raboskodva bűnhődöl te.

6. kép

A kórus egy tagja behozza a pártát. A szalagok végét fogva körbeállják Ágnes asszonyt a kórustagok, s fejére emelik a pártát.

Nosza sírni, kezd zokogni,

Sűrű zápokönnye folyván:

Liliomról pergő harmat,

Hulló vízgyöngy hattyu tollán. (Két szólamban énekelve.)

Ágnes asszony: Méltóságos, nagy uraim!

Nézzen istent kegyelmetek:

Sürgetős munkám van otthon,

Fogva én itt nem ülhetek.

Mocsok esett lepedőmön,

Ki kell a vérfoltot vennem!

Jaj, ha e szenny ott maradna,

Hová kéne akkor lennem!

7. kép

A kórus visszaül a “tárgyalóterem”-képbe.

Összenéz a bölcs törvényszék

Hallatára ily panasznak.

Csendesség van. Hallgat a száj,

Csupán a szemek szavaznak. (Prózában.)

8. kép

A két bíró előjön, kihajtják a párta szalagjait Ágnes asszony arcából.

Bíró 1.: Eredj haza, szegény asszony!

Mosd fehérre mocskos lepled.

Bíró 2.: Eredj haza, isten adjon

Erőt ahhoz és kegyelmet.

9. kép

Ágnes asszony újra mos, térdelve a patak partján. A kórus leveszi róla a párta szalagjait, és beledobálja a patakba.

S Ágnes asszony a patakban

Lepedőjét újra mossa,

Fehér leplét, tiszta leplét

A futó hab elkapdossa.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el. (Recitálva.)

Mert hiában tiszta a gyolcs,

Benne többé semmi vérjel:

Ágnes azt még egyre látja,

S éppen úgy, mint akkor éjjel. (Prózában, egy hang.)

Virradattól késő estig

Áll a vízben, széke mellett: (Prózában, egy hang.)

Hab zilálja rezgő árnyát,

Haja fürtét kósza szellet. (Ének, két szólamban.)

Holdvilágos éjjelenkint,

Mikor a víz fodra csillog,

Maradozó csattanással

Fehér sulyka messze villog. (A dúdolt dallam “fölött” prózában a szöveg.)

10. kép

A két bíró fölemeli az egyik áttetsző leplet, e mögött mozognak árnyszerűen a kórus tagjai.

Prózában a kórus:

És ez így megy évrül-évre,

Télen-nyáron, szünet nélkül,

Harmat-arca hó napon ég,

Gyöngye térde fagyban kékül.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

Őszbe fordul a zilált haj,

Már nem holló, nem is ében,

Torz-alakú ránc verődik

Szanaszét a sima képen.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

11. kép

A bírák úgy terítik Ágnes asszony fejére az áttetsző leplet, mint egy kendőt. Így egy Madonna-szerű alak rajzolódik ki.

Ágnes asszony mögött a kórus félkörben áll.

S Ágnes asszony a patakban

Régi rongyát mossa, mossa -

Fehér leple foszlányait

A szilaj hab elkapdossa.

Oh, irgalom atyja, ne hagyj el.

12. kép

A kórus tagjai a refrént visszhangosítva mondva mennek ki a színpadról, csak Ágnes asszony marad benn.